

Josep Sancho, *Artur Bladé, escriure la memòria (1907-1995)*, Valls, Cossetània Edicions / Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, 2018, 488 pp., ISBN: 978-84-9034-752-2.

Resseguir els marges de la historiografia literària acostuma a ser una activitat més profitosa que no pas submergir-se en les aigües conegudes del cànon. Així, si destriem entre les voluminoses piles de textos oblidats, és possible redescobrir autèntiques joies literàries. Això és el que ocorre amb l'obra d'Artur Bladé i Desumvila (Benissanet, 1907 - Barcelona, 1995), a qui és de justícia reconèixer com un dels grans memorialistes de la literatura catalana, a l'alçada de figures consagrades com Josep Pla, Gaziel (Agustí Calvet) o Josep Maria de Sagarra, i com una peça clau en el sorgiment d'una intel·lectualitat catalanista i d'esquerres al llarg del segle xx.

«La vida m'ha posat al davant païssatges, fets, personatges... que he cregut que eren un model digne d'ésser reflectits per escrit. Hi ha coses que no s'ha de permetre que s'oblidin» (p. 437), ens diu l'escriptor benissanetà. Tampoc nosaltres podem permetre que es dilueixi en l'oblit una de les veus més lúcides de la història recent de Catalunya. Perquè Bladé recollí el testimoni dels invisibilitzats, d'aquells que sofriren els estralls de la Guerra Civil i les misèries de l'exili, però també dels qui hagueren de sobreviure al tedi de la dictadura i, més endavant, dels desencantats per una transició democràtica decebedora.

Artur Bladé fou un intel·lectual honest i compromès amb el seu ideari —«catalanisme, república, democràcia i liberalisme» (p. 353), en les seves pròpies paraules—, però, alhora, tot i la intensa activitat cultural iniciada a mitjans dels anys vuitanta i encaminada a la recuperació del seu llegat, esdevé un personatge força desconegut per al lector comú. És per aquest motiu que es feia tan necessària la publicació d'una biografia exhaustiva sobre la seva trajectòria personal i professional. Josep Sancho, jove historiador nascut a Alcanar i especialista en la tradició política a les terres de l'Ebre, ha aconseguit reparar aquesta carència amb una biografia excel·lentment documentada i escrita amb una prosa polida i entenedora.

El volum és fruit de l'obtenció per part de Sancho de la VI Beca d'Estudi de la Figura i Obra d'Artur Bladé, impulsada pel Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre, el Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, a través de l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre, la qual va comptar amb el suport de l'Associació Cultural Artur Bladé i Desumvila, d'Òmnium Cultural Terres de l'Ebre i, per últim, de la Universitat Rovira i Virgili. No obstant això, convindria remarcar la implicació de Cossetània Edicions, editorial amb seu a la localitat tarragonina de Valls que no només ha contribuït a la publicació d'aquesta biografia, sinó que fa anys que es troba immersa en la publicació de les *Obres Completes* de Bladé, l'últim volum de les quals, aparegut l'any 2018, respon a l'edició dels primers *Dietaris de l'exili mexicà (1943-1956)* de l'autor.

Artur Bladé, escriure la memòria (1907-1995) presenta una estructura molt clara i integradora. El llibre s'inicia i conclou amb dos textos de Josep Sancho, els quals es corresponen amb un estudi introductor i a la figura de l'autor i amb un epígraf final on l'historiador recapitula i endreça les idees principals desenvolupades en els diferents apartats pròpiament biogràfics. Es tracta, en conseqüència, d'un volum amb un marcat accent divulgatiu i inclús podríem afirmar que pedagògic. Sancho defuig en tot moment el retoricisme i l'acumulació desproporcionada de referències bibliogràfiques, sempre pensant en una massa lectora més àmplia que el món acadèmic, i sent fidel a la precisió i al rigor que caracteritzen aquest tipus de treballs.

Pel que fa a la relació biogràfica de l'escriptor ebrenc, Sancho segueix estrictament la narració cronològica dels fets i distingeix tres grans etapes: en primer lloc, «Els anys de Joventut (1907-1939), que abraça des de la infància de Bladé fins als temps difícils de conflicte bèl·lic; en segon lloc, «L'exili. De França a Amèrica (1939-1961)», on l'historiador estableix, molt encertadament, una diferència entre els primers anys a Montpeller, considerats pel propi Bladé com un «oasi de pau entre dues guerres» (p. 433) i la inadaptació que sofrí l'escriptor a Mèxic; en tercer lloc, «L'anhelat retorn a Catalunya (1961-1995)», que comença amb el succés esmentat i arriba fins a la seva mort l'any 1995, amb un especial èmfasi en la contribució de Bladé a la renacionalització d'una cultura catalana molt malmesa pels estralls de quaranta anys de dictadura.

Aquesta distribució permet al lector observar amb major facilitat els canvis a la vida i l'obra de Bladé, al mateix temps que facilita la focalització en alguns episodis transcendents de la seva trajectòria. Ens referim, per exemple, a la seva vinculació discontinua amb l'activitat política catalana —tant local, com comarcal, provincial i inclús nacional—, emmarcada sota l'empar del sostre ideològic de l'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). L'eix nacional esquerrà configura, en un sentit estricte, el pensament polític de Bladé, raó per la qual l'escriptor riberenc s'implicarà activament

en el compromís militant en aquells períodes d'obertura democràtica i social, com són els anys de la Segona República Espanyola, però també en determinats intervals de temps on la lluita per aconseguir les llibertats democràtiques és més necessària que mai; parlem dels difícils anys vint o de la represa política que s'inicia amb la transició espanyola, a mitjans de la dècada dels setanta.

Les relacions entre política i literatura són força comuns entre els intel·lectuals del segle xx. Artur Bladé n'és un bon exemple, però, analitzant els seus transvasaments entre un àmbit i l'altre, es fa palesa la seva inclinació per l'art, el qual troba més honest. «La política em sembla una cosa fosca, per això no l'he escrit mai» (p. 419), arriba a dir. Des d'aquesta òptica, els capítols que Josep Sancho dedica als anys de formació de Bladé i al seu exili a la ciutat montpellerina resulten fonamentals. L'un, perquè aprofundeix en el vincle de l'escriptor amb Enric Desumvila, el seu avi matern, i la importància d'aquesta relació en la maduració d'una identitat basada en el pensament crític i en el liberalisme que sempre el caracteritzaran; l'altre, perquè l'estada a la regió del Llenguadoc permetrà que entri en contacte amb el més granat de la intel·lectualitat catalana i influirà d'una manera decisiva en el sorgiment d'uns referents literaris i morals molt estables. Com ens diu el mateix Bladé, «visco de símbols: filosofia (Pujols), poesia (Riba), llengua (Fabra), història (Rovira)» (p. 433).

I d'entre tots quatre, el mestre Antoni Rovira i Virgili constitueix un model en el qual l'escriptor benissanetà s'emmiralla constantment. Del famós lingüista i historiador tarragoní, Bladé en pren la utilització d'un llenguatge senzill i poètic (evocador), i, sobretot, arrelat als orígens —Catalunya sempre en el record— i al temps històric al qual es pertany. En definitiva, parlem d'un tipus de prosa molt lligada als gèneres de la *literatura del jo*, però també al periodisme, professió que Bladé —i Rovira i Virgili— conrearen amb delit.

La professionalització d'Artur Bladé en l'àmbit periodístic es produí l'any 1948, durant el llarg exili mexicà, quan comença a treballar com a redactor per als diaris *Última Hora* i el *Journal Français du Mexique*. Josep Sancho retrata amb detall aquest moment transcendent a la vida de l'escriptor, però, com molt encertadament exposa, es tracta d'un interès que es remunta als anys vint, quan Bladé col·labora activament a la premsa local i comarcal de les Terres de l'Ebre —i aquí rellueixen en lletres daurades els títols de setmanaris com *El Llamp* o *La Riuada*—, i continua amb els intervals barcelonins, durant els quals tracta d'estabilitzar-se, sense aconseguir-ho, mitjançant l'ofici periodístic. També forma part de la represa cultural que s'inicia al Tarragonès després de la mort del dictador. La llista de publicacions en les quals col·labora Bladé és llarga i extensa. Sancho ho narra amb fluïdesa i ens descobreix una de les facetes més atractives de la trajectòria professional de l'escriptor ebrenç.

Per acabar, tot i que potser representa un dels aspectes més importants del llibre, caldria fer referència a l'enginyosa utilització de les fonts documentals disponibles per part de Sancho, que se serveix dels mecanismes clàssics del gènere biogràfic sense renunciar a la veu del mateix Bladé. Així, ens trobem davant la combinació de materials orals i escrits, que inclou des dels textos mateixos d'Artur Bladé, passant pel volum crític i bibliogràfic sorgit al voltant de la seva figura, el treball bibliotecari i d'arxiu, la revisió de la correspondència privada de l'autor riberenc —extensa i fascinant—, fins a la recopilació d'entrevistes amb alguns personatges que hi van mantenir un vincle més o menys directe.

Amb el pas del temps, Artur Bladé i Desumvila va arribar a la conclusió que «escriure és una forma d'estimar. I deixar d'estimar equival a morir» (p. 414). Mitjançant aquesta excel·lent i documentada biografia, Josep Sancho contribueix a preservar la memòria del llegat bladerià i d'una part important de la història recent de Catalunya. Des dels marges del cànon, des de la perifèria acadèmica que pugna per desplaçar el centralisme barceloní, *Artur Bladé, escriure la memòria* cobreix un buit important dins la historiografia literària catalana i ofereix al lector —especialista o no— la possibilitat de conèixer la vida i l'obra d'un dels escriptors més importants de la literatura catalana contemporània.

POL MADÍ BESALÚ
Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)
polmadibesalu@gmail.com
ORCID 0000-0002-6538-3925